

TEHETSÉGGONDOZÁS A VAJDASÁGBAN

Csizofszki László, Muhi Béla
Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete

BEVEZETÉS

A jelenlegi szerbiai előírások szerint az általános iskolában egy tanár normája 20 tanítási óra. Kivételt képeznek a következő tantárgyak: anyanyelv, szerb nyelv, idegen nyelv és matematika, ahol ez a szám 18. Ezen kívül minden tanár köteles hetente egy pótórát (ami nem más, mint a gyenge tanulók korrepetálása), és heti egy óra ún. emeltszintű oktatást (a tehetséges gyerekekkel való foglalkozást) tartani, plusz a heti egy osztályfőnöki óra, így jön ki a heti 23 óra, ami a norma. És itt kezdődnek a problémák. Mert amíg matematikából, fizikából stb. a pótoktatás több mint szükséges, vannak olyan tantárgyak, melyeknél ettől simán „eltelkinthetünk”. Ugyanakkor egyes tantárgyakból (mint pl. a magyar nyelv és irodalom) évente több versenyt is rendeznek, melyekre „illik” felkészíteni a tanulókat, míg más tantárgyaknál ez nem áll fenn. Meg kell jegyezni, hogy egy tanár fizetésére nem hat ki az a tény, hogy tart-e vagy sem pótórát, és hogy hány versenyre készíti fel tanulóit, valamint, hogy ott milyen eredménnyel szerepeltek! Így aztán mindenkinek a lelkiismeretére bízják, hogy e kötelességének mennyire tesz eleget!

A Szerbiai Oktatási Minisztérium minden évben megszervezi a tanulmányi versenyeket a következő tantárgyakból: szerb nyelv (a kissebbségi tanulók részére is), magyar nyelv, idegen nyelv, (szerb) történelem, földrajz, fizika, matematika, kémia, biológia, és a testnevelés keretein belül több sportágban. A versenyek több szinten zajlanak: iskolai, községi, körzeti és köztársasági. Ami a fizikaversenyeket illeti, itt számos probléma adódik:

- mind az általános, mind a középiskolában a tanulóknak csak számításos feladatokat kell megoldaniuk (korábban voltak kísérletekkel kapcsolatos és más jellegű versenyek is, de ezek megszűntek),
- a középiskolások versenyfeladatai gyakorlatilag a matematikai-természettudományi gimnáziumi tananyagra épülnek, így eleve kizárják a szakiskolák tanulóit, de az általános jellegű gimnáziumok diákjai is esélytelenek,
- legtöbbször nincs, vagy ha mégis van, nagyon gyatra a feladatok magyar nyelvű fordítása,
- az általános iskolás feladatok túllépi a tanulók képességeit és tudásszintjét, nem ritkán a középiskolás tananyagból vannak a feladatok!

Mindezek a dolgok oda vezettek, hogy a tanulók - mivel nincs sikerélményük - (de a tanárok is), nem szívesen vesznek részt a fizikaversenyeken, inkább más tantárgyak felé orientálódnak.

Figyelembe véve a fent elmondottakat, a Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete (VMPE) már megalakulásakor többek között célul tűzte ki egyrészt a magyarul tanuló diákok tehetséggondozását, másrészt ezeknek a tanulóknak a különböző formájú és tartalmú versenyztetését, akár saját szervezésű versenyek rendezésével, akár úgy, hogy bekapcsolja ezeket a gyerekeket az anyaországi versenyekbe. Ennek következtében mára már nagyon széleskörű a VMPE ez irányú tevékenysége: különféle tehetséggondozó táborok, anyanyelvápoló és más jellegű táborok, hazai versenyek rendezése, a diákok kiküldése anyaországi versenyekre, a tanárok számára szervezett továbbképzések stb. A továbbiakban elsősorban a fizikával kapcsolatos tehetséggondozásról lesz szó.

A VMPE keretében 2003-ban megalakult a *GENIUS – a tehetséges diákokért* mozgalom, melynek ötletadója és vezetője Muhi Béla. Azóta a diáktáborokat és a diákversenyeket is a GENIUS égisze alatt bonyolítjuk le. Egyik legjelentősebb tevékenységünk a középiskolás tehetséges diákok GENIUS konferenciájának a megszervezése, melyet évek óta májusban Újvidéken tartunk meg több szekcióban. Ugyancsak mi koordináljuk már néhány éve a vajdasági regionális TUDOK-ot (Tudományos Diákkörök Országos Konferenciája).

FIZIKA –KÉMIA TÁBOR

A Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete, mint független civil szervezet 1995-ben alakult meg. A természettudományi szakosztály vezetője Muhi Béla fizikatanár, egyben az egyesület alelnöke. Már a megalakulás évében két becsei kolléganő - Varga Éva és Ferenc Erzsébet segítségével Horgoson rendeztük meg az első, nem hivatalos diáktábort, majd ezt egy évvel később Tóthfaluban megismételtük. Az első hivatalos tábort 1999-ben Kishegyesen, majd 2000-ben és 2002-ben Kisoroszon tartották. A foglalkozások vezetői Muhi Béla szervező mellett Vass Ferenc és Barsi Márta voltak. 2003-tól Zentán (előbb az Emlékiskolában, majd a Thurzó Lajos Iskolában) tartjuk a táborokat (kivéve a 2005-ös évet, amikor erre Magyarokanizsán került sor). Kezdetben ötnaposak voltak ezek a táborok, de a csökkenő anyagi lehetőségek miatt ma már csak három-négy napig tartanak. A táborban résztvevő tanulók fizikai, kémiai, csillagászati és környezetvédelmi témájú előadásokat hallgatnak, laboratóriumi gyakorlatokat végeznek, fizikából és kémiából kísérleteznek, időnként vannak csillagászati megfigyelések, üzemlátogatás és játékos vetélkedő is van. A résztvevő tanulók száma idáig 16 és 46 között változott (de átlagában 30 tanulóval beszélhetünk).

A tehetséggondozó diáktábor célja, hogy az általános iskola 7-ik, 8-ik osztályos tanulói a kötelező iskolai tananyagot kibővítve és kiegészítve új fogalmakkal ismerkedjenek meg, kísérletezzenek, a gyakorlatban is lássanak természeti jelenségeket, illetve műszaki-technikai megoldásokat az elméleti tudás gyakorlati alkalmazása terén. Nevelési cél a közösségi programok és a csoportmunka gyakorlása, az üzemlátogatás során a fegyelmezett viselkedés elsajátítása, a megfigyelési szempontok betartása, az elvárások hiánytalan és felelősséges teljesítése, az önálló gyakorlatok során a megfelelő készségek fejlesztése. A lényeglátás, a helyes következtetések levonása, a tanulás megfogalmazása kiemelt célja a diáktábornak.

KOVÁCS SZTRIKÓ ZOLTÁN FIZIKA-KÉMIA VERSENY

Az első Kovács Sztrikó Zoltán diákversenyt 2001-ben tartottuk Kisoroszon Muhi Béla ötlete alapján. Ezen a természettudományos jellegű versenyen a diákok kísérleti, gyakorlati

témákkal vehetnek részt. Három szakterület van: fizika, kémia és interdiszciplináris témakör. Az egy, illetve legfeljebb kétfős diákcsoportok felkészítő tanáruk közreműködésével, az iskolai szertár eszköztárát felhasználva, illetve saját készítésű eszközeikkel szakmai/tudományos jellegű demonstrációkat készítenek elő, kísérleteket, megfigyeléseket, méréseket, kutatásokat végeznek. Minderről néhány oldalas szakdolgozatot írnak, és ezzel jelentkeznek a versenyre. A versenyen bemutatják a kísérleteket, válaszolnak a feltett kérdésekre. A zsűri külön-külön értékeli a szakdolgozatot, az elkészített posztert (plakátot), valamint az előadást, és ezek összegzésével rangsorolja a tanulókat.

Ez az összejevetel egyúttal a fizika és kémia szakos tanárok szakmai találkozója is. A korszerű módszertani megoldások, a laboratóriumi gyakorlatok kivitelezése, a szemléltető oktatás témakörei kerülnek megvitatásra. A találkozón megjutalmazzák a legjobb kísérleti felszerelést, tudománytörténeti anyagot, oktatási jellegű újítást bemutató szaktanárt.

DR. RIBÁR BÉLA FIZIKAVERSENY

Az általános iskolai tanulók gondolkodtató, számításos, valamint kísérleti, kísérletelemző feladatokat oldanak meg, vannak tudománytörténeti vonatkozású kérdések is. A verseny nemzetközi jellegű, a legjobb eredményt elért tanulók és mentoraik a magyarországi Eötvös Loránd Fizikai Társulat által szervezett Öveges József Országos Fizikaverseny döntőjére jutnak el. Tanulóink az elődöntőkön és a központi vajdasági versenyen is ugyanazokat a feladatlaponkat kapják, mint magyarországi társaik. Ezt a versenyt két fordulóban bonyolítjuk le: iskolai és tartományi. A tartományi verseny két legjobb helyezettje már évek óta részt vehet a magyarországi döntőn.

A Ribár Béla emlékverseny célja a tudomány népszerűsítése és a tehetségnevelés.

Ezt a versenyt 2006 óta szervezi meg a GENIUS mozgalom, és két éve vette fel Dr. Ribár Béla nevét, aki az Újvidéki Egyetem Természettudományi-Matematikai Karán volt egyetemi tanár, a Szerb Tudományos Akadémia tagja, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja volt.

Annak ellenére, hogy ezeket a versenyeket minden évben meghirdetjük a médiában, és a szaktanárokat is tájékoztatjuk, nem vagyunk elégedettek a részvételi aránnyal. Gyakorlatilag majdnem mindig ugyanazok a tanárok, illetve a diákjaik vannak jelen. Ez részben érthető, hisz ezért a munkáért nem jár a tanárnak külön jutalom. Ráadásul nem is lehet kötelezővé tenni a részvételt, mint a szerbiai Oktatási Minisztérium által szervezett versenyek esetében. No de hol van a tanárok elhivatottsága?

Viszont örömmel tölt el bennünket, mikor azt látjuk, hogy a diákok megszeretik a fizikát, sikerélményük van, és nem egyszer a tudományos pályát választják...

Köszönetünket fejezzük ki a támogatóknak, akik lehetővé teszik, hogy minden évben realizálhatjuk ezeket a rendezvényeket. A diákok és a felkészítő tanárok megfelelő oklevelet kapnak, ajándékkönyvekről rendszerint a Vajdasági Magyar Tankönyv Tanács gondoskodik.

Sokrétű és eredményes tevékenységünkre nemcsak idehaza, de külföldön is felfigyeltek. Az anyaországi Nemzeti Tehetségsegítő Tanácsban Muhi Béla képviseli a GENIUS mozgalmat és a Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesületét.

Diáktáborainkról, versenyeinkről, tanári továbbképzéseinkről részletes képes beszámolókat találhatók a honlapunkon: www.fokusz.info.

SZERZŐK

Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete
21 000 Novi Sad
Ćirpanova 54
Szerbia